

**ხელოვნური ინტელექტისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის
რეგულირების სამართლებრივი ასპექტები: ეროვნული და
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა*****

ინფორმაციული ტექნოლოგიების სწრაფმა განვითარებამ და ხელოვნური ინტელექტის (AI) ინტეგრაციამ საზოგადოებრივ და კერძო სექტორებში მკვეთრად გააფართოვა მონაცემთა დამუშავების პროცესები. აღნიშნულ პროცესს თან ახლავს მონაცემთა დაცვის მნიშვნელოვანი სამართლებრივი და ეთიკური გამოწვევები. სტატია მიზნად ისახავს ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მიერ პერსონალური მონაცემების დამუშავების სამართლებრივი ჩარჩოს ანალიზს როგორც საერთაშორისო, ისე ეროვნულ კანონმდებლობაში.

შესწავლილია არსებული რეგულაციები, მათი ეფექტიანობა და შესაბამისობა თანამედროვე ტექნოლოგიურ რეალობასთან. აქცენტი კეთდება იმაზე, თუ რამდენად ადეკვატურად პასუხობს მოქმედი სამართლებრივი ნორმები AI-ის უნიკალურ შესაძლებლობებსა და რისკებს, მათ შორის, ალგორითმული მიკერძოების, გამჭვირვალობის და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კუთხით.

საკვანძო სიტყვები: ხელოვნური ინტელექტი, პერსონალურ მონაცემთა დაცვა, ალგორითმული მიკერძოება, მომხმარებელთა უფლებების დაცვა.

* სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ასისტენტ-პროფესორი, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსის პირველი მოადგილე.

** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მოწვეული ლექტორი.

*** სტატია მომზადებულია საქართველოს შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ახალგაზრდა მეცნიერთა გრანტით დაფინანსების კონკურსის (YS-23-3460) ფარგლებში.

1. შესავალი

ტექნოლოგიური პროგრესის პროცესში წამოიჭრება არაერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელთა შესრულებაც აუცილებელ პირობად მიიჩნევა დემოკრატიულ საზოგადოებაში. პერსონალურ მონაცემთა დაცვა ერთ-ერთი იმ უფლებათაგანია, რომელზეც ყურადღება გამახვილდა სოციალური ურთიერთობებისა და საამისო საშუალებათა განვითარების პარალელურად. პერსონალური მონაცემის დაცვის უფლება მოიაზრება თავად პერსონალური მონაცემების უფლების ან კონფიდენციალობის (“Privacy”) უფლების ქვეშ. ერთი შეხედვით, აღნიშნული ორი უფლება ერთმანეთის ანალოგია და შეიძლება სინონიმებად გამოვიყენოთ. ევროპის მასშტაბით, აღნიშნული უფლებები მდგრადი დემოკრატიის სასიცოცხლო კომპონენტებად მიიჩნევა.

უდავოა, რომ ხელოვნური ინტელექტი კაცობრიობის ტექნოლოგიური განვითარების ერთ-ერთი ბოლო სამეცნიერო მიღწევაა, რომელიც უახლოეს მომავალში ბევრ სფეროში იქნება გამოყენებული და „დაიპყრობს“ კიდეც მას. მეოთხე ინდუსტრიული რევოლუცია თავისი არსით შეიძლება დავახასიათოთ ისეთი ახალი ტექნოლოგიების განვითარებით, როგორებიც არის: ხელოვნური ინტელექტი, რობოტიკა, ნანოტექნიკა, კვანტური გამოთვლა, ბიოტექნოლოგია, ნივთების ინტერნეტი (IoT) და ბლოკჩეინი, რომლებიც შეცვლის საზოგადოების ცხოვრებისა და მუშაობის სტილს.

ხელოვნური ინტელექტის გარშემო არსებობს მრავალი კითხვა, თუმცა დღესდღეობით ყველაზე აქტუალური საკითხი ხელოვნური ინტელექტის მიერ პერსონალური მონაცემების დამუშავებას უკავშირდება. აღნიშნული ტექნოლოგია არის სწრაფად განვითარებადი და მონაცემები, რომლებსაც ის ამუშავებს, არის სხვადასხვა მოცულობისა და შინაარსის. ხელოვნური ინტელექტი მრავალი წყაროდან მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე სწავლობს და წინასწარ შედგენილი ალგორითმის მიხედვით ამუშავებს დიდი რაოდენობით მონაცემებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ მონაცემები გახდა ხელოვნური ინტელექტის ერთადერთი „საკვები“.

2. პერსონალური მონაცემების მომწესრიგებელი ეროვნული და საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტების ანალიზი

პერსონალურია მონაცემი ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებულ ან იდენტიფიცირებად ფიზიკურ პირს. აგრეთვე, პერსონალურ მონაცემებს წარმოადგენს სხვადასხვა ინფორმაციის ერთობლიობა, რომელთა დამუშავება პირის იდენტიფიცირების საშუალებას იძლევა.¹ ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს კანონმდებლობა „პერსონალურ

¹ European Commission, What is personal data? <https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_en> [17.01.2024].

მონაცემებს“ განმარტავს, როგორც ინფორმაციას იდენტიფიცირებული ან იდენტიფიცირებადი ფიზიკური პირის შესახებ,² რომლის ვინაობა ცნობილია ან შეიძლება დადგინდეს დამატებითი ინფორმაციის საფუძველზე. არის თუ არა პირი იდენტიფიცირებადი, ამის დასადგენად მონაცემთა დამუშავებისთვის პასუხისმგებელმა პირმა ან სხვა სუბიექტმა უნდა გაითვალისწინოს ყველა გონივრული საშუალება, რომელთა გამოყენებაც შესაძლებელია პირის პირდაპირი ან ირიბი იდენტიფიცირებისათვის.³

სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა.⁴ სამართლებრივ სახელმწიფოში უმაღლეს სოციალურ ღირებულებებად მიჩნეულია ადამიანი, მისი ღირსება, უფლებები და თავისუფლებები. შესაბამისად, სახელმწიფო ემსახურება ადამიანებს, რომლებიც თავად არიან სახელმწიფო ხელისუფლების წყარო.⁵

მას შემდეგ, რაც სოციალური და ეკონომიკური აქტივობების უმრავლესობა ონლაინ ხორციელდება, უფრო მეტი მნიშვნელობა მიენიჭა პერსონალური მონაცემებისა და კონფიდენციალობის უფლების დაცვას. უახლესი ინფორმაციით, მსოფლიოს 194 ქვეყნიდან 137 ქვეყანას აქვს მიღებული პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მომწესრიგებელი საკანონმდებლო აქტები, რაც მსოფლიოს ქვეყნების 71%-ს შეადგენს. აღსანიშნავია, რომ 9% (დაახლოებით 17 სახელმწიფო) საკანონმდებლო აქტის შემუშავების პროცესშია, 15%-ს (დაახლოებით 30 სახელმწიფო) არ აქვს მიღებული საკანონმდებლო აქტი, ხოლო 5%-ზე (დაახლოებით 9 სახელმწიფო) ინფორმაცია არ იძებნება.⁶ საგულისხმოა, რომ ქვეყნების უმრავლესობა, რომლებსაც არ აქვს მიღებული პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო აქტები, არის აფრიკის კონტინენტის, ხოლო ქვეყნები, რომლებზეც ინფორმაცია არ იძებნება, არის როგორც აფრიკის, აგრეთვე ინდონეზიის ქვეყნები.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებული საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების მიღება დაიწყო 1970-იან წლებში⁷, როდესაც ინფორმაციული ტექნოლოგიები ინტენსიურ გამოყენებას დაექვემდებარა და რამდენიმე სახელმწიფომ მიიღო კანონმდებლობა საჯარო ხელისუფლებისა და მსხვილი კომპანიების მიერ პერსონალური ინფორმაციის დამუშავების გასაკონტროლებლად. შედეგად, ევროპის მასშტაბით შეიქმნა მონაცემთა

² მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია, მუხლი 4 (1); ევროპის საბჭოს კონვენცია „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ („კონვენცია 108+“), მუხლი 2 (ა).

³ მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია, პრეამბულა, პუნქტი 26.

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავეიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II-4.

⁵ სამეცნიერო ჟურნალი „ახალგაზრდა ადვოკატები“ N5, „ახალგაზრდა ადვოკატებისა“ და „ადვოკატთა საგანმანათლებლო ცენტრის“ ერთობლივი გამოცემა, თბილისი, 2016, 34.

⁶ UN Trade&Development, Data Protection and Privacy Legislation, <<https://unctad.org/page/data-protection-and-privacy-legislation-worldwide>> [17.01.2024].

⁷ მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართლის სახელმძღვანელო, ევროკავშირის საგამომცემლო სახლი, 2018, გვ. 22.

დაცვის ინსტრუმენტები⁸ და წლების განმავლობაში მონაცემთა დაცვა დამოუკიდებელ ღირებულებად ჩამოყალიბდა, რომელიც არ განიხილება პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების ქვეშ. ევროკავშირის სამართლის სისტემაში მონაცემთა დაცვა ფუნდამენტურ უფლებად არის აღიარებული პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლებისგან განცალკევებულად.

გაეროს სამართლებრივი ჩარჩო პერსონალურ მონაცემთა დაცვას ფუნდამენტურ უფლებად არ მიიჩნევს, მიუხედავად იმისა, რომ პირადი ცხოვრების დაცვა საერთაშორისო სამართლის სისტემამ დიდი ხნის წინ აღიარა ფუნდამენტურ უფლებად, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის (“UDHR”) მე-12 მუხლი ეხება პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემას.⁹ აღნიშნული კონვენცია პირველი საერთაშორისო ინსტრუმენტია, რომლითაც დადგინდა, რომ ადამიანს აქვს უფლება, საკუთარი პირადი სივრცე დაიცვას სხვისი, განსაკუთრებით კი სახელმწიფოს ჩარევისგან. “UDHR”-ს სავალდებულო იურიდიული ძალა არ გააჩნია, თუმცა აქვს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის ფუძემდებლური ინსტრუმენტის მნიშვნელოვანი სტატუსი და გავლენა მოახდინა ევროპაში ადამიანის უფლებათა ინსტრუმენტების შექმნაზე. დეკლარაცია ერთმანეთისგან მიჯნავს პირად ცხოვრებაში ჩარევის დაუშვებლობას, როგორც სახელმწიფო ორგანოების, ასევე კერძო პირების (მეზობელი, დამსაქმებელი და ა. შ.) მხრიდან.¹⁰

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის გარდა, გაეროს სხვადასხვა საერთაშორისო აქტით დადგენილია საერთაშორისო სტანდარტები კონფიდენციალობისა და პირადი ცხოვრების დაცვის შესახებ. დეკლარაციის შემდეგ პირველი ასეთი აქტი იყო საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (“ICCPR”), რომელიც ძალაში 1976 წელს შევიდა და განამტკიცებს, რომ „არავინ უნდა დაექვემდებაროს მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში საცხოვრებლის ან კორესპონდენციის ხელშეუხებლობაში თვითნებურ ან უკანონო ჩარევას ან ღირსებისა და რეპუტაციის უკანონო ხელყოფას“¹¹. “ICCPR” არის საერთაშორისო ხელშეკრულება, რომელიც ხელმომწერ მხარეებს ავალდებულებს სამოქალაქო უფლებების, მათ შორის, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უზრუნველყოფასა და დაცვას. 1989 წელს გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო საერთაშორისო კონვენცია ყველა მიგრანტი მუშაკისა და მათი ოჯახის წევრების დაცვის შესახებ, რომლის მიხედვითაც, დაუშვებელია მიგრანტი მუშაკისა და მისი ოჯახის წევრების მიმართ თვითნებური ან უკანონო ჩარევა კონფიდენციალობის, სახლის, ოჯახის, პირადი მიმოწერისა და სხვა

⁸ ევროკავშირმა მონაცემთა დაცვის პირველი ყოვლისმომცველი ინსტრუმენტი 1995 წელს შეიმუშავა: ეს იყო დირექტივა 95/46/EC, რომელიც შეეხება ფიზიკური პირების დაცვას პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისა და თავისუფალი მიმოცვლისას.

⁹ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-12 მუხლი.

¹⁰ Alfreðsson G., Eide Asbjørn, *The Universal Declaration of Human Rights A Common Standard of Achievement*, Hague, Kluwer Law International, 1999, 257-258.

¹¹ საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (ICCPR) 1976, მუხლი 17.

სახით.¹² 2006 წელს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და კონფიდენციალობის უფლება შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისთვის განსაზღვრა კონვენციამ¹³ შეზღუდული შესაძლებლობების პირთა უფლებების შესახებ, რომლის შესრულებაც სავალდებულოა ხელმომწერი მხარეების მიერ.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მიღებიდან მალევე პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლება აღიარა ევროპამაც, კერძოდ, 1950 წელს შეიქმნა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (“ECHR”), რომელიც ითვალისწინებს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ფუნდამენტურ უფლებას.¹⁴ “ECHR“-ის მე-8 მუხლის თანახმად, ყველას აქვს უფლება, პატივი სცეს მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, საცხოვრებელსა და მიმოწერას; დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად, მნიშვნელოვანი და ლეგიტიმური საჯარო ინტერესების დასაცავად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებული საერთაშორისო სამართლებრივი აქტების მიღება ძირითადად დაიწყო მე-20 საუკუნის 60-იანი და 80-იანი წლების პერიოდში. კერძოდ, ჯერ კიდევ 1960-იან წლებში ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოჩენასთან ერთად, გაჩნდა მზარდი მოთხოვნა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის დეტალურ წესებზე. 70-იანი წლების შუა პერიოდისთვის ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა არაერთი რეზოლუცია მიიღო პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, რომლებიც ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლზე მიუთითებდა.¹⁵ პირველი საერთაშორისო ინსტრუმენტი, რომელიც ეხება პერსონალური მონაცემების დაცვას, არის ევროპის საბჭოს კონვენცია „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“¹⁶, რომელსაც ევროპის საბჭოს 108-ე კონვენციასაც უწოდებენ. კონვენცია მიღებული არის 1981 წელს, ხოლო საქართველოს პარლამენტმა მისი რატიფიცირება მოახდინა 2005 წელს.¹⁷ აღნიშნული კონვენცია იყო და დღემდე რჩება სავალდებულო იურიდიული ძალის მქონე ერთადერთ საერთაშორისო ინსტრუმენტად მონაცემთა დაცვის სფეროში. იგი იცავს ფიზიკური პირის უფლებას, იცოდეს, თუ რა ინფორმაცია ინახება მასზე და, საჭიროების შემთხვევაში, მოითხოვოს

¹² ყველა მიგრანტი მუშაკისა და მათი ოჯახის წევრების დაცვის შესახებ კონვენცია, მუხლი 14.

¹³ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების კონვენცია, მუხლი 22.

¹⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 1950, მუხლი 8.

¹⁵ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი (1973), რეზოლუცია (73) 22 კერძო სექტორში მონაცემთა ელექტრონული ბანკის პირისპირ ფიზიკურ პირთა პირადი ცხოვრების დაცვის შესახებ, 1973 წლის 26 სექტემბერი; ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტი (1974), რეზოლუცია (74) 29 საჯარო სექტორში მონაცემთა ელექტრონული ბანკის პირისპირ ფიზიკურ პირთა პირადი ცხოვრების დაცვის შესახებ, 1974 წლის 20 სექტემბერი.

¹⁶ ევროპის საბჭო, კონვენცია პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ CETS No. 108, 1981.

¹⁷ EU Treaty Office, <<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=108>> [20.01.2024].

მისი შესწორება. კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვა ნებადართულია მხოლოდ მაშინ, როცა არსებობს აღმატებული ინტერესები, როგორებიცაა სახელმწიფო უსაფრთხოება ან თავდაცვა. ამასთან, კონვენცია ადგენს პერსონალურ მონაცემთა თავისუფალ გადაცემას ხელშემკვრელ მხარეებს შორის და გარკვეულ შეზღუდვებს იმ სახელმწიფოებისთვის, რომლებშიც სამართლებრივი რეგულაციები არ უზრუნველყოფს მონაცემთა სათანადო დაცვას.

2001 წელს მიიღეს 108-ე კონვენციის დამატებითი ოქმი, რომელიც მოიცავს დებულებებს მონაცემთა საერთაშორისო გადაცემაზე იმ სახელმწიფოებისათვის, რომლებიც კონვენციის მხარეები არ არიან (ე. წ. „მესამე ქვეყნები“), ასევე, სავალდებულო მოთხოვნას შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე მონაცემთა დაცვის საზედამხებდველო ორგანოს შექმნის შესახებ და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, დამატებითი ოქმით გაზრდილი არის კონვენციის მოქმედების სფერო.¹⁸

1995 წლიდან 2018 წლის მაისამდე ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის მთავარი სამართლებრივი ინსტრუმენტი იყო ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 1995 წლის 24 ოქტომბრის დირექტივა 95/46/EC, რომელიც შეეხებოდა პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისას ფიზიკურ პირთა დაცვას და ამგვარი მონაცემების თავისუფალ მიმოცვლას (მონაცემთა დაცვის დირექტივა).¹⁹ დირექტივა მიღებულია 1995 წელს. ამ დროისათვის ევროკავშირის რამდენიმე წევრ სახელმწიფოში უკვე მოქმედებდა კანონები მონაცემთა დაცვის შესახებ და საჭირო იყო მათი ჰარმონიზება, რათა უზრუნველყოფილიყო პერსონალურ მონაცემთა მაღალი სტანდარტებით დაცვა და მათი თავისუფალი გადაცემა სხვადასხვა წევრ სახელმწიფოს შორის. შიდა ბაზარზე საქონლის, კაპიტალის, მომსახურებისა და ადამიანების თავისუფალი გადაადგილება მოითხოვდა მონაცემთა თავისუფალ მოძრაობასაც, რაც შეუძლებელი იქნებოდა წევრ ქვეყნებში მონაცემთა დაცვის თანაბრად მაღალი სტანდარტის გარეშე.

მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია (“GDPR”) ევროპის კავშირმა მიიღო 2016 წელს, რათა ჩაენაცვლებინა მანამდე მოქმედი დირექტივა, რომელიც მიღებული იყო ჯერ კიდევ ინტერნეტის ახლად შემქმნის დროს, 1995 წელს. რეგულაციამდე არსებული დირექტივა ვერ პასუხობდა თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ინტერნეტით გამოწვეულ გამოწვევებს, ამიტომ საჭირო გახდა რეფორმის განხორციელება და 1995 წლის დირექტივის ახლით ჩანაცვლება.²⁰ მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაციის რეგულაციას აქვს პირდაპირი მოქმედების იურიდიული ძალა, თუმცა მასთან სრული

¹⁸ ევროპის საბჭო, კონვენციის დამატებითი ოქმი, რომელიც შეეხება ფიზიკური პირების დაცვას პერსონალურ მონაცემთა ავტომატური დამუშავებისას, საზედამხებდველო ორგანოებსა და მონაცემთა საზღვარტშორის მიმოცვლასთან დაკავშირებით, CETS No. 181, 2001.

¹⁹ ევროპული პარლამენტისა და საბჭოს 1995 წლის 24 ოქტომბრის დირექტივა 95/46/EC პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისას ფიზიკურ პირთა დაცვისა და ამგვარი მონაცემების თავისუფალი მიმოცვლის შესახებ, OJ 1995 L 281.

²⁰ EDPS, The History of the General Data Protection Regulation, <https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/legislation/history-general-data-protection-regulation_en> [15.01.2024].

შესაბამისობისათვის წევრმა სახელმწიფოებმა განაახლეს მონაცემთა დაცვის შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა.

საქართველოს კონსტიტუცია განამტკიცებს ადამიანის პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის, ინფორმაციული თვითგამორკვევის უფლებებს; ამასთან, ადგენს, რომ ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის ჯანმრთელობასთან, ფინანსებსა თუ სხვა პირად საკითხებთან, არავისთვის უნდა იყოს ხელმისაწვდომი მისი თანხმობის გარეშე, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, საჯარო ინტერესების, ჯანმრთელობისა თუ სხვათა უფლებების დასაცავად. აღნიშნული პერსონალური მონაცემების დაცვის კონსტიტუციურ საფუძვლად უნდა იქნას მიჩნეული, რომელთა რეალიზების გარანტიები სხვადასხვა საკანონმდებლო აქტით, მათ შორის, საქართველოს კანონით „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, არის დადგენილი.

საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საბაზისო ნორმატიული აქტია პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სფეროში, რომლის პირველადი რედაქციაც ამოქმედდა 2014 წლის 1 ნოემბერს. მომდევნო წლებში საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოების მიზნით მასში რამდენიმე მნიშვნელოვანი ცვლილება განხორციელდა.

„პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს ახალი კანონის მიღებით პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სფეროს მარეგულირებელი ეროვნული კანონმდებლობა არსებითად დაუახლოვდა ევროპულ სტანდარტს, რაც, თავის მხრივ, ქვეყანაში მონაცემთა დაცვის მიმართულებით საერთაშორისოდ აღიარებული პრინციპებისა და საუკეთესო პრაქტიკის დამკვიდრებას უზრუნველყოფს. ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაციისა და მოდერნიზებული 108-ე კონვენციის მიღების შემდეგ საჭირო გახდა ეროვნული კანონმდებლობის უფრო მეტად დაახლოება ევროპულ სტანდარტებთან. შესაბამისად, 2023 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო ახალი კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, რომელიც ამოქმედდა 2024 წლის 1 მარტს.²¹

ახალი კანონით გათვალისწინებული სიახლეებიდან დამუშავებისთვის პასუხისმგებელი პირებისთვის დაკისრებულ ვალდებულებათაგან, ტექნოლოგიური პროგრესით გამოწვეული რისკების მართვის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი ინსტიტუტებია მონაცემთა დაცვაზე ზეგავლენის შეფასების განხორციელების და მონაცემთა მეტად დაფარვის პრიორიტეტის (ე. წ. „Privacy by Design/by Default“) გათვალისწინება. აღნიშნული პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ქართული კანონმდებლობისთვის სიახლეს წარმოადგენს და, ახალი ტექნოლოგიების უსწრაფესი ტემპით განვითარების პირობებში, ადამიანის უფლებების დარღვევის მომეტებული საფრთხეების წინსწრებით შეფასებას და მათ შემცირებას ისახავს მიზნად.

²¹ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, 14/06/2023

საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა, კერძოდ, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი წარმოადგენს ძირითად საკანონმდებლო ჩარჩოს, რომელიც არეგულირებს მონაცემთა დამუშავების ძირითად პრინციპებს, აგრეთვე, მონაცემთა ავტომატიზებული დამუშავების (როგორიცაა, მათ შორის, AI სისტემები) სამართლებრივ ასპექტებს. კანონის თანახმად, მონაცემთა დამუშავება უნდა ეფუძნებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს, კანონსაწინააღმდეგო ჩარევისგან დაცვის პრინციპს და იცავდეს მონაცემთა სუბიექტის უფლებებს, მათ შორის: ინფორმირების, წვდომის, ჩასწორების, წაშლისა და წინააღმდეგობის უფლებას.

3. ხელოვნური ინტელექტის მომწესრიგებელი ეროვნული და საერთაშორისო აქტების ანალიზი

უდავოა, რომ ხელოვნური ინტელექტი წარმოადგენს კაცობრიობის ტექნოლოგიური პროგრესის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს და თანამედროვე სამეცნიერო მიღწევას, რომელიც უახლოეს პერიოდში მრავალი სფეროს განვითარებას მნიშვნელოვნად შეცვლის და მასში მყარად მკვიდრდება. მეოთხე ინდუსტრიული რევოლუცია კი, თავის არსით, დაკავშირებულია ინოვაციური ტექნოლოგიების, მათ შორის, ხელოვნური ინტელექტის, რობოტიკის, ნანოტექნოლოგიების, კვანტური გამოთვლების, ბიოტექნოლოგიების, ნივთების ინტერნეტის (IoT) და ბლოკჩეინის განვითარებასთან – ტექნოლოგიებთან, რომლებიც მნიშვნელოვნად გარდაქმნის როგორც ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებას, ასევე – შრომისა და საქმიანობის მოდელს.²²

ხელოვნური ინტელექტი (AI) გულისხმობს კომპიუტერული მანქანების ინტელექტს, რომლებიც „ჭკვიანი აგენტებივით“ იქცევიან. ტერმინი AI გამოიყენება მაშინ, როდესაც კომპიუტერული მანქანა მიმართავს „კოგნიტური“ ფუნქციების იმიტაციას.²³

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ძირითადი პრობლემები უკავშირდება, ერთი მხრივ, დამუშავებული პერსონალური მონაცემების მოცულობასა და ფართო სპექტრს, ხოლო, მეორე მხრივ, დამუშავებასა და მის შედეგებს. კომპლექსური ალგორითმებისა და კომპიუტერული პროგრამების დანერგვა, რათა მასობრივი მონაცემები გარდაიქმნას გადაწყვეტილების მიღების რესურსად, გავლენას ახდენს მონაცემთა სუბიექტის სხვადასხვა ჯგუფზე, განსაკუთრებით, პროფილირებისა და დისკრიმინაციული მიდგომებისა და,

²² გაბისონია ზ., ინტერნეტ სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი, „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2022, 513.

²³ Stuart Russel and Peter Norvig, Artificial Intelligence: A Modern Approach (2nd ed.), 2003, Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 27, 32–58, 968–972; Stuart Russel and Peter Norvig, Artificial Intelligence: A Modern Approach (3rd ed.), 2009, Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2.

საბოლოო ჯამში, წარმოქმნის მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებულ პრობლემებს.²⁴

ხელოვნური ინტელექტის რეგულირება კომპლექსურ გამოწვევას წარმოადგენს მსოფლიოსთვის, რადგან იგი მოიცავს ეთიკურ, სამართლებრივ და ტექნიკურ ასპექტებს. ხელოვნური ინტელექტის სწრაფი განვითარებიდან გამომდინარე, სხვადასხვა სახელმწიფოსთვის გამოწვევად რჩება მისი სამართლებრივი მოწესრიგება. ამიტომ ძირითადად პოლიტიკის დოკუმენტების ან ეროვნული სტრატეგიების დონეზე ხორციელდება მისი რეგულირება. თავისთავად ხელოვნური ინტელექტის განვითარების სამოქმედო გეგმისა და ჩარჩო-დოკუმენტების დოკუმენტის მიღება პანაცეა არ არის. ამას ზოგიერთი ქვეყნის მიერ მიღებული დოკუმენტის არაპრაქტიკულობაც მოწმობს. თავად სიტყვა „სტრატეგია“ ერთ-ერთი ყველაზე ხშირად გამოყენებადი სიტყვაა თანამედროვე პოლიტოლოგიასა თუ მენეჯმენტში. მიუხედავად ამისა, მისი შეთანხმებული და ერთიანი დეფინიცია არ არსებობს. სტრატეგიაზე საუბრისას, პირველ რიგში, ასოცირება ხდება სტრატეგიულ გეგმასთან, რომელიც ხშირად დაწერილ დოკუმენტს წარმოადგენს.

ხელოვნური ინტელექტის განვითარების სახელმწიფო სტრატეგია 2017 წელს პირველად მიიღო კანადამ, ხოლო შემდეგ მას იაპონია და ჩინეთიც შეუერთდა. იმავე წელს ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია დაამტკიცა სინგაპურმა და ფინეთმაც. 2018 წლიდან ამ მიმართულებით პრაქტიკულად ბუმი დაიწყო. ამავე წელს მსგავსი შინაარსის სტრატეგიები მიიღო ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა, ტაივანმა, იტალიამ, დიდმა ბრიტანეთმა, შვედეთმა, მექსიკამ, დანიამ, საფრანგეთმა, ავსტრალიამ, სამხრეთ კორეამ, გერმანიამ და ინდოეთმა.²⁵ 2018 წელს ხელოვნური ინტელექტის განვითარების სტრატეგია დაამტკიცა ევროკავშირმაც.

2024 წლის 13 მარტს ევროპარლამენტმა პლენარულ სესიაზე მხარი დაუჭირა ევროკომისიის წინადადებას ხელოვნური ინტელექტის შესახებ ჰარმონიზებული წესების („AI Act“) განმსაზღვრელი რეგულაციის მიღების თაობაზე (523 - მხარდამჭერი; 46 - მოწინააღმდეგე; 49 - მ შეიკავა).²⁶ „ხელოვნური ინტელექტის აქტი“ („AI Act“) ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოებისთვის სავალდებულო ძალის მქონე დოკუმენტია, რომლის მიზანია, სამართლებრივი მოწესრიგების ფარგლებში მოაქციოს ხელოვნური ინტელექტის სისტემების შექმნის, განვითარებისა და გამოყენების პროცესი. აქტის მოქმედება ვრცელდება წევრ ქვეყნებზე ევროკავშირის მასშტაბით და მოიცავს როგორც საჯარო, ისე კერძო სექტორს. თუმცა არსებობს გამონაკლისებიც, კერძოდ,

²⁴ ევროპის საბჭო, 108-ე კონვენციის საკონსულტაციო კომიტეტი, სახელმძღვანელო პრინციპები „დიდი მონაცემების“ სამყაროში პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ, 2.

²⁵ Dutton T., An Overview of National AI Strategies, Politics + AI 2018, <<https://medium.com/politics-ai/an-overview-of-national-ai-strategies-2a70ec6edfd>> [10.03.2024].

²⁶ OneTrust DataGuidance, <<https://www.dataguidance.com/news/european-parliament-adopts-ai-act>> [12.03.2024].

ხელოვნური ინტელექტის აქტი არ ვრცელდება სამხედრო, თავდაცვითი, ეროვნული უსაფრთხოების, კვლევისა და განვითარებისთვის შექმნილ ხელოვნური ინტელექტის სისტემებზე.²⁷ აქტით განსაზღვრულია სხვადასხვა ვალდებულება ხელოვნური ინტელექტის სისტემების პოტენციური რისკებისა და ზემოქმედების დონის მიხედვით. მასში კლასიფიცირებულია “AI” სისტემების სამი ძირითადი ჯგუფი, რომელთა მიმართაც განსხვავებული მოთხოვნები და ვალდებულებებია დადგენილი (“unacceptable-risk, high-risk, limited risk”).

ევროპის საბჭოს ჩარჩო კონვენცია ხელოვნურ ინტელექტზე ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და სამართლის უზენაესობის დაცვის მიზნით წარმოადგენს ერთ-ერთ პირველ საერთაშორისო იურიდიულ დოკუმენტს, რომელიც მიზნად ისახავს ხელოვნური ინტელექტის განვითარებისა და გამოყენების სტანდარტების დადგენას, რომლებიც სრულად პასუხობს ადამიანის ღირსების, პირადი თავისუფლებებისა და თანასწორობის პრინციპებს. კონვენცია ხაზს უსვამს იმას, რომ ტექნოლოგიური პროგრესი არ უნდა იყოს ხელის შეშლა ადამიანის უფლებების დაცვისა და დემოკრატიული ღირებულებების განმტკიცებისათვის. ის ყურადღებას ამახვილებს გამჭვირვალობაზე, ანგარიშვალდებულებასა და უსაფრთხოებაზე, რაც აუცილებელია ისეთი სისტემების შესაქმნელად, რომლებიც პატივს სცემენ პიროვნების ავტონომიას და უზრუნველყოფენ მონაცემთა დაცვას. სახელმწიფომ და კერძო სექტორმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები ზიანის თავიდან ასაცილებლად და უნდა უზრუნველყონ ადამიანის უფლებების რეალური დაცვა, მათ შორის რისკების შეფასება, ზედამხედველობა და კომპენსაციის მექანიზმები. ამ კონვენციით გათვალისწინებული მიდგომა ეწინააღმდეგება დისკრიმინაციას და ხელს უწყობს სამართლიან და პასუხისმგებელ გამოყენებას, რაც უზრუნველყოფს არა მხოლოდ ტექნოლოგიის განვითარებას, არამედ საზოგადოების ნდობას და დემოკრატიული სამართლის საფუძვლების შენარჩუნებას.

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციამ (“OECD”) რეკომენდაცია ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებით პირველად 2019 წელს შეიმუშავა. რეკომენდაცია მიზნად ისახავდა ინოვაციებისა და ნდობის ამაღლების ხელშეწყობას ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მიმართ, რა თქმა უნდა, ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის უზრუნველყოფით. 2023 წელს განახლდა არსებული რეკომენდაციები, უფრო მკაფიოდ განისაზღვრა ხელოვნური ინტელექტის სისტემის დეფინიცია, რაც გამოწვეული იყო ხელოვნური ინტელექტის სწრაფი ტექნოლოგიური განვითარებით. საერთო ჯამში, “OECD” რეკომენდაცია შეიცავს ხუთ მაღალი დონის ღირებულებებზე დაფუძნებულ პრინციპს და ხუთ რეკომენდაციას ეროვნული პოლიტიკისა და საერთაშორისო

²⁷ევროკავშირის „ხელოვნური ინტელექტის შესახებ“ აქტი, პრეამბულა, პუნქტი 24.

თანამშრომლობის მიმართულებით. სამწუხაროდ, “OECD” რეკომენდაციები მხოლოდ რეკომენდაცია არის და არ აქვს შემზღუდველი ეფექტი.²⁸

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2022 წლის 4 ოქტომბერს თეთრი სახლის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების პოლიტიკის ოფისმა გამოაქვეყნა ავტომატური სისტემების განვითარებისა და გამოყენების გეგმა, რომელიც არ არის სავალდებულო და შეიცავს მხოლოდ ხუთ პრინციპს, რომლებიც მიზნად ისახავს ხელოვნური ინტელექტის სისტემის გამოყენების შედეგად მიყენებული ზიანის მინიმუმამდე დაყვანას. 2022 წლის 18 აგვისტოს სტანდარტებისა და ტექნოლოგიების ეროვნულმა ინსტიტუტმა (“NIST”) გამოაქვეყნა AI რისკის მართვის ჩარჩოს მეორე პროექტი. ხელოვნური ინტელექტის რისკების მართვის ჩარჩო მიზნად ისახავს დაეხმაროს კომპანიებს, რომლებიც შეიმუშავებენ ან განათავსებენ AI სისტემებს, შეაფასონ და მართონ ამ ტექნოლოგიებთან დაკავშირებული რისკები. იგი შედგება ნებაყოფლობითი გაიდლაინებისა და რეკომენდაციებისგან, ამიტომ ის ასევე არასავალდებულოა და აშკარად არ უნდა იქნას გაგებული, როგორც რეგულაცია.²⁹

2017 წელს ჩინეთის³⁰ სახელმწიფო საბჭომ პირველად დაადგინა „მომავალი თაობის ხელოვნური ინტელექტის განვითარების გეგმა“. 2021 წელს გამოქვეყნდა ხელოვნური ინტელექტის მართვის ეთიკური სახელმძღვანელო პრინციპები. შემდეგ, 2022 წლის იანვარში, ჩინეთმა გამოაქვეყნა ორი კანონი, რომლებიც ეხება კონკრეტულ AI აპლიკაციებს. მიუხედავად იმისა, რომ დებულებები ინტერნეტ-საინფორმაციო სერვისების ალგორითმული რეკომენდაციების მართვის შესახებ (“Algorithm Provisions”) ძალაშია 2023 წლის მარტიდან, დებულებები ინტერნეტ საინფორმაციო სერვისების დრმა სინთეზის მართვის შესახებ (“Draft Deep Synthesis Provisions”) ჯერ კიდევ პროექტის ეტაპზეა.

იაპონიას³¹ აქვს მეორე უდიდესი IT სექტორი “OECD“-ის ქვეყნებში და აქვს დიდი ინვესტიციები კვლევასა და განვითარებაში. ამასთან, ის იყო რიგით მეორე ქვეყანა, რომელმაც ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია შეიმუშავა. „ხელოვნური ინტელექტის ტექნოლოგიის სტრატეგია“ გამოქვეყნდა 2017 წლის მარტში. სტრატეგიაში აღსანიშნავია ინდუსტრიალიზაციის საგზაო რუკა, რომელიც ითვალისწინებს ხელოვნური ინტელექტის სერვისების განვითარებას და ორგანიზებას უწევს ხელოვნური ინტელექტის განვითარების

²⁸ OECD Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, 2024

²⁹ Kohn B., Pieper F.U., AI Regulation Around the World, 2023, <<https://www.taylorwessing.com/en/interface/2023/ai---are-we-getting-the-balance-between-regulation-and-innovation-right/ai-regulation-around-the-world>> [20.03.2024].

³⁰ Klimentov M., From China to Brazil, here's how AI regulated around the world, September 2023, <https://www.washingtonpost.com/world/2023/09/03/ai-regulation-law-china-israel-eu/?trk=article-ssr-frontendpulse_little-text-block> [25.03.2024].

³¹ Habuka Hiroki, Japan's Approach to AI Regulation and Its Impact on the 2023 G7 Presidency, Report 2023, <https://www.csis.org/analysis/japans-approach-ai-regulation-and-its-impact-2023-g7-presidency#:~:text=As%20mentioned%20above%2C%20there%20are,occurs%20due%20to%20AI%20systems?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block> [30.03.2024].

სამ ფაზას: 1. ხელოვნური ინტელექტისთვის საჭირო მონაცემების დამუშავება, 2. ხელოვნური ინტელექტის საჯარო გამოყენება, და 3. ხელოვნური ინტელექტის ეკოსისტემების შექმნა.

ხელოვნური ინტელექტის მომწესრიგებელი სტრატეგიები და რეგულაციები მჭიდროდ უკავშირდება მთავარ პროექტს „საზოგადოება 5.0“. „ადამიანზე ორიენტირებული ხელოვნური ინტელექტის შესახებ სოციალური პრინციპები“, რომლებიც შემუშავებულია ინტეგრირებული ინოვაციების სტრატეგიის ხელშეწყობის საბჭოს მიერ, იაპონიის მთავრობამ 2019 წლის მარტში გამოაქვეყნა. აღნიშნული დოკუმენტი ასახავს იმ ძირეულ პრინციპებს, რომლებიც უნდა წარმართავდეს ხელოვნური ინტელექტის უნარიანი საზოგადოების ჩამოყალიბებასა და განვითარებას. პირველი ნაწილი შეიცავს შვიდ სოციალურ პრინციპს, რომლებსაც საზოგადოებამ და სახელმწიფომ უნდა სცეს პატივი ხელოვნურ ინტელექტულ კავშირთან ურთიერთობისას: (1) ადამიანზე ორიენტაცია, (2) განათლების უზრუნველყოფა და წიგნიერება, (3) მონაცემთა დაცვა, (4) უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, (5) სამართლიანი კონკურენცია, (6) სამართლიანობა, ანგარიშვალდებულება და გამჭვირვალობა და (7) ინოვაცია. არც ერთი აღნიშნული მარეგულირებელი ღონისძიება არ არის იურიდიულად სავალდებულო.

ბრაზილია³² მუშაობს კანონზე, რომელიც არეგულირებს ხელოვნურ ინტელექტს. 2022 წლის 1 დეკემბერს ბრაზილიის სენატის არამუდმივმა იურისპრუდენციის კომისიამ წარმოადგინა მოხსენება AI-ის რეგულირების შესახებ, რომელიც, მათ შორის, AI-ს რეგულირების პროექტს წარმოადგენდა. კომიტეტის მომხსენებლის თქმით, ხელოვნური ინტელექტის რეგულირება დაფუძნებულია სამ ცენტრალურ საყრდენზე: AI სისტემით დაზარალებული ადამიანების უფლებების უზრუნველყოფა, რისკის დონის კლასიფიკაცია და მართვის ღონისძიებების პროგნოზირება კომპანიებისთვის, რომლებიც უზრუნველყოფენ ან ამუშავებენ AI სისტემას.

პროექტი მონაცემთა სუბიექტს ანიჭებს უფლებას ხელოვნური ინტელექტის სისტემის პროვაიდერებისგან მოითხოვონ და მიიღონ ინფორმაცია, რა მოცულობით და რა მიზნით ხორციელდება მათი პერსონალური მონაცემების დამუშავება.

კანადა³³ იყო ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა მსოფლიოში, რომელმაც მიიღო ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია. 2017 წელს კანადამ მიიღო ხუთწლიანი „პან-კანადური ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია“, რომელიც ორიენტირებული იყო ხელოვნური ინტელექტის კვლევებსა და ახალი ტალანტების აღმოჩენაზე. კანადის სტრატეგია განსხვავდება სხვა ქვეყნების სტრატეგიისგან იმით, რომ ის ძირითადად კონცენტრირებულია კვლევებისა

³² Kohn B., Pieper F.U., AI Regulation around the World, 2023, <<https://www.taylorwessing.com/en/interface/2023/ai---are-we-getting-the-balance-between-regulation-and-innovation-right/ai-regulation-around-the-world>> [20.03.2024].

³³ გაბისონია ზ., ინტერნეტ სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი, „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2022, 526.

და ახალი ტალანტების აღმოჩენაზე და ორიენტირებულია ამ სფეროს ცოდნის მაქსიმალურ დაგროვებაზე.

2022 წლის 16 ივნისს კანადის ფედერალურმა მთავრობამ წარადგინა კანონის პროექტი C-27, რომელიც ასევე ცნობილია, როგორც ციფრული ქარტიის განხორციელების აქტი. ხელოვნური ინტელექტისა და მონაცემთა აქტი (“AIDA”) არეგულირებს საერთაშორისო და პროვინციულ ვაჭრობას ხელოვნური ინტელექტის სისტემებში. აქტის მიზანია, შეამცირონ ის შესაძლო რისკები და მიკერძოებული შედეგები, რომლებიც დაკავშირებულია მაღალი ხარისხის ხელოვნური ინტელექტის სისტემებთან. ამასთან, კანონი საშუალებას აძლევს სახელმწიფოს, შეზღუდოს ხელოვნური ინტელექტის სისტემის გამოყენება, თუ ეს უკანასკნელი მნიშვნელოვან ზიანს აყენებს ინდივიდების კანონიერ უფლებებსა და ინტერესებს.³⁴

ევროკავშირისგან განსხვავებით, შვეიცარიამი ხელოვნური ინტელექტის რეგულირებისთვის ცალკე კანონის მიღების აუცილებლობას ვერ ხედავენ. შვეიცარიის მთავრობა ფიქრობს,³⁵ რომ ახალი კანონის შემუშავება არ არის საჭირო, რადგან შესაძლებელია არსებული საკანონმდებლო რეგულაციები შესაბამისობაში მოვიდეს და ადაპტირდეს ხელოვნურ ინტელექტთან. მაგალითად, მონაცემთა დაცვის კანონით გათვალისწინებულ იქნა დებულება ხელოვნური ინტელექტის გამჭვირვალობის შესახებ, მათ შორის, კონკურენციის კანონს, პროდუქტის პასუხისმგებლობის შესახებ კანონსა და სამოქალაქო კოდექსს დაემატა შესაბამისი რეგულაციები ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებასთან დაკავშირებით.

გაერთიანებული სამეფოს³⁶ მთავრობამ ჯერ კიდევ 2018 წელს დაიწყო ხელოვნური ინტელექტის სექტორული ანგარიშის გამოქვეყნება, რაც სახელმწიფოს დიდი ინდუსტრიული სტრატეგიის ნაწილი იყო. მოგვიანებით, 2023 წლის 29 მარტს, მთავრობამ გამოაქვეყნა AI „თეთრი წიგნი“, რომელშიც მოცემულია წინადადებები გაერთიანებულ სამეფოში ხელოვნური ინტელექტის (AI) გამოყენების რეგულირებისთვის. „თეთრი წიგნი“ არის ხელოვნური ინტელექტის რეგულირების პოლიტიკის დოკუმენტის გაგრძელება, რომელმაც წარმოადგინა გაერთიანებული სამეფოს მთავრობის ხედვა მომავალი „ინოვაციის მომხრე“ და „კონტექსტური სპეციფიკური“ ხელოვნური ინტელექტის მარეგულირებელი რეჟიმის შესახებ გაერთიანებულ სამეფოში.

„თეთრი წიგნი“ გვთავაზობს განსხვავებულ მიდგომას ხელოვნური ინტელექტის რეგულირების მიმართ ევროკავშირის AI აქტთან შედარებით.

³⁴ Government of Canada, The Artificial Intelligence and Data Act (AIDA)- Companion document, <https://ised-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/en/artificial-intelligence-and-data-act-aida-companion-document?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block> [01.04.2024].

³⁵ Kohn B., Pieper F.U., AI Regulation around the World, 2023, <<https://www.taylorwessing.com/en/interface/2023/ai---are-we-getting-the-balance-between-regulation-and-innovation-right/ai-regulation-around-the-world>> [20.03.2024].

³⁶ Prinsley M.A., Yaros O., Randall R., Hajda O., Hepworth E., UK’s Approach to Regulating the Use of Artificial Intelligence, <<https://www.mayerbrown.com/en/insights/publications/2023/07/uks-approach-to-regulating-the-use-of-artificial-intelligence>> [10.04.2024].

გაერთიანებულ სამეფოში ხელოვნური ინტელექტის რეგულირებისთვის, ახალი ფართომასშტაბიანი კანონმდებლობის დანერგვის ნაცვლად, გაერთიანებული სამეფოს მთავრობა ორიენტირებულია ხელოვნური ინტელექტის განვითარებისა და გამოყენების მოლოდინების ჩამოყალიბებაზე. ასევე მთავრობა ფოკუსირებულია არსებული მარეგულირებლების გაძლიერებაზე, როგორებიცაა ინფორმაციის კომისიის ოფისი (“ICO”), ფინანსური ქცევის ორგანო (“FCA”) და კონკურენციისა და ბაზრის ორგანო (“CMA”), რათა გასცენ სახელმძღვანელო მითითებები და დაარეგულირონ ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება მათი უფლებამოსილების ფარგლებში.

დანიის³⁷ სტრატეგია - „დანიის ციფრული ზრდისთვის“ 2018 წელს გამოქვეყნდა და მიზნად ისახავს გახდეს ციფრული ინდუსტრიის რევოლუციის ლიდერი ქვეყანა და ამ მხრივ შეუწყოს ხელი დანიელ ხალხს სიმდიდრის ზრდასა და განვითარებაში.

გერმანიის³⁸ მთავრობამ 2018 წელს გამოაქვეყნა ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია. სტრატეგია ერთობლივად შემუშავდა ეკონომიკის სამინისტროს, კვლევის სამინისტროსა და შრომის სამინისტროს მიერ. ფედერალური მთავრობის მიზანია დაიცვას გერმანიის გამორჩეული პოზიცია, როგორც კვლევითი ცენტრი, გააძლიეროს გერმანული ინდუსტრიის კონკურენტუნარიანობა და ხელი შეუწყოს AI-ს გამოყენების მრავალ გზას საზოგადოების ყველა ნაწილში ხელოვნური ინტელექტის შესახებ. თავისი ამბიციური მიზნების მისაღწევად ფედერალურმა მთავრობამ გადაწყვიტა, დამატებით ნახევარი მილიარდი ევროს ინვესტიცია განახორციელოს 2019 წელს ხელოვნური ინტელექტის ხელშეწყობის პოლიტიკაში.

ინდოეთმა³⁹ 2018 წელს გამოაქვეყნა ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია, რომელიც მიზნად ისახავს, თუ როგორ შეუძლია ინდოეთს გამოიყენოს ხელოვნური ინტელექტი არა მხოლოდ ეკონომიკური ზრდისთვის, არამედ სოციალური ჩართულობისთვისაც. ინდოეთს, როგორც ერთ-ერთ ყველაზე სწრაფად მზარდი ეკონომიკის მქონე ქვეყანას, მნიშვნელოვანი წილი აქვს ხელოვნური ინტელექტის რევოლუციაში, რომელმაც მსოფლიო ქარიშხალი შექმნა. აღნიშნული სტრატეგიული დოკუმენტი გვიჩვენებს, რომ ინდოეთს აქვს ძალა და მახასიათებლები იმისთვის, რომ ადგილი დაიკავოს ლიდერებს შორის გლობალური AI რუკაზე. იგი ასევე ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, თუ როგორ შეუძლია ინდოეთს გამოიყენოს ტრანსფორმაციული ტექნოლოგიები, რათა უზრუნველყოს სოციალური და ინკლუზიური ზრდა მთავრობის განვითარების ფილოსოფიის შესაბამისად.

³⁷ Agency for Digital Government, The Danish National Strategy for Artificial Intelligence, <<https://en.digst.dk/strategy/the-danish-national-strategy-for-artificial-intelligence/>> [10.04.2024].

³⁸ German Federal Government's AI Strategy, <<https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Technology/artificial-intelligence.html>> [12.04.2024].

³⁹ India's National Strategy for Artificial Intelligence, 2018, <<https://www.niti.gov.in/sites/default/files/2023-03/National-Strategy-for-Artificial-Intelligence.pdf>> [17.04.2024].

იტალიამ⁴⁰ 2018 წელს გამოაქვეყნა ე. წ. „თეთრი ფურცელი“ ხელოვნური ინტელექტის შესახებ. სხვა სტრატეგიებისგან განსხვავებით, რომლებიც ფოკუსირებულია კვლევასა და განვითარებაზე ან კერძო სექტორის ათვისებაზე, „თეთრი ფურცელი“ ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, თუ როგორ შეუძლია მთავრობას ხელი შეუწყოს საჯარო ადმინისტრაციებში ხელოვნური ინტელექტის ტექნოლოგიების დანერგვას.

მალაიზიამ⁴¹ 2021 წელს მიიღო ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია 2021-2025. ეროვნული ხელოვნური ინტელექტის „საგზაო რუკა“ (შემდგომში AI-Rmap) აღწერს, თუ როგორ იქნება მალაიზიის AI შესაძლებლობების გამოყენება მომდევნო 5 წლის განმავლობაში, 2021 წლიდან 2025 წლამდე. COVID-19 პანდემიამ შექმნა კრიზისი ქვეყნებისთვის მთელს მსოფლიოში, მათ შორის, იგი იყო კატალიზატორი მალაიზიაში ციფრული ტრანსფორმაციისა და ტექნოლოგიების დანერგვის დაჩქარებისთვის. „AI-Rmap“-ს აქვს სამი განმასხვავებელი მახასიათებელი მის განვითარებაში: (1) სტრატეგიული თანხვედრა გლობალურ და ეროვნულ სტრატეგიულ დოკუმენტებთან, რომლებიც ეხება მეცნიერებას, ტექნოლოგიასა და ინოვაციას, (2) სტრატეგიული თანამშრომლობა მთავრობას, აკადემიას, ინდუსტრიასა და საზოგადოებას შორის („GAIS“, ან „Quadruple Helix“) და (3) სრულად 100% ვირტუალური და ონლაინ მეხვედრები და პრეზენტაციები, პროექტის დაწყებიდან პროექტის დასრულებამდე. „AI-Rmap“-ის მთავარი მიზანია შექმნას აყვავებული და მდგრადი AI ინოვაციური ეკოსისტემა, რომელიც მალაიზიას აქცევს მაღალტექნოლოგიურ და მაღალშემოსავლიან ერად ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებით.

პოლონეთის⁴² მთავრობამ 2018 წლის მაისში გამართა პირველი მრგვალი მაგიდა პოლონეთის ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიის შემუშავების შესახებ. 2020 წლის დეკემბერში მინისტრთა საბჭომ მიიღო პოლონეთის ეროვნული ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგია.

სტრატეგია ორიენტირებულია საზოგადოებაზე, განათლებაზე, მეცნიერებაზე, ბიზნესზე, საზოგადოებრივ საქმეებსა და საერთაშორისო ურთიერთობებზე, ადამიანის უფლებებისა და ღირსების დაცვაზე, სამართლიანი კონკურენციის პირობების ხელშეწყობაზე და ა. შ. პოლონეთი ახორციელებს სანდო ხელოვნური ინტელექტის ეთიკურ ჩარჩოს და ამოქმედებს ხელოვნური ინტელექტის პოლონური ეკოსისტემის აყვავების მექანიზმს ეთიკურ, იურიდიულ, ტექნიკურ-ოპერაციულ და საერთაშორისო განზომილებაში.

⁴⁰ European Commission, National strategies on Artificial Intelligence A European perspective in 2019, Country report – Italy, <<https://knowledge4policy.ec.europa.eu/sites/default/files/italy-ai-strategy-report.pdf>> [17.04.2024].

⁴¹ Navigating the Future Malaysia’s Ethical AI Vision, <<https://thesun.my/business/navigating-the-future-malaysia-s-ethical-ai-vision-IP12485793>> [29.05.2024].

⁴² Poland AI Strategy Report, <https://ai-watch.ec.europa.eu/countries/poland/poland-ai-strategy-report_en> [18.04.2024].

სინგაპურმა⁴³ 2017 წელს აამოქმედა ხუთწლიანი, 150 მილიონი აშშ დოლარის ღირებულების ეროვნული პროგრამა ხელოვნური ინტელექტის სფეროში სინგაპურის შესაძლებლობების გასაუმჯობესებლად. 2019 წელს სინგაპურმა გამოაქვეყნა პირველი ეროვნული AI სტრატეგია, რომელშიც ასახულია გეგმები ხელოვნური ინტელექტის გამოყენების გაღრმავებისთვის ეკონომიკის გარდასაქმნელად.

ხელოვნური ინტელექტის ამ ახალ ეპოქაში სინგაპურის მთავრობის განახლებული “NAIS 2.0” ასახავს ამბიციას და ვალდებულებას, აშენდეს სანდო და პასუხისმგებელი ხელოვნური ინტელექტის ეკოსისტემა, ხელი შეუწყოს ინოვაციებსა და გაიზარდოს ხალხის ჩართულობა ბიზნესის კეთებაში. AI წარმოადგენს შესაძლებლობებს და რისკებს სინგაპურისთვის, სადაც ხალხი ყოველდღიურად ურთიერთობს ციფრულ ტექნოლოგიებთან. ხელოვნური ინტელექტის დაუფლება საშუალებას მისცემს ბიზნესს და მოქალაქეებს, გამოიყენონ ახალი სამუშაო შესაძლებლობები და შექმნან ახალი ღირებულებები, რაც განბლოკავს მომავალ საზღვრებს ეკონომიკური ზრდისთვის. თუმცა ხელოვნური ინტელექტი უნდა იმართებოდეს პასუხისმგებლობით და მდგრადობით, რათა თავიდან იქნას აცილებული პოტენციური მავნე ეფექტები.

კორეის⁴⁴ მთავრობამ 2019 წლის 17 დეკემბერს დაადგინა ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული სტრატეგია. სტრატეგიით, „AI მსოფლიო ლიდერისკენ IT მიღმა“, კორეა მიზნად ისახავს მიაღწიოს ციფრულ კონკურენტუნარიანობას, შექმნას ხელოვნური ინტელექტის უზარმაზარი ეკონომიკური ეფექტი და გააუმჯობესოს ადამიანების ცხოვრების ხარისხი 2030 წლისთვის.

2018 წლის მაისში შვედეთის⁴⁵ მთავრობამ გამოაქვეყნა თავისი ეროვნული AI სტრატეგია – ხელოვნური ინტელექტის ეროვნული მიდგომა. ეს სტრატეგია მიუთითებს ხელოვნური ინტელექტის ზოგად მიმართულებაზე შვედეთში, რათა შეიქმნას საფუძველი მომავალი პოლიტიკის ქმედებებისა და პრიორიტეტებისთვის. ამ თვალსაზრისით, ეს სტრატეგია ემსახურება მომავალი პოლიტიკის ინიციატივების გამოკვეთას, რათა გააძლიეროს შვედეთის კეთილდღეობა და კონკურენტუნარიანობა ხელოვნური ინტელექტის საშუალებით. ამ მიზნით შვედეთის სტრატეგია ფოკუსირებულია შემდეგ პრიორიტეტულ სფეროებზე: განათლება, კვლევა, ინოვაცია და ინფრასტრუქტურა.

⁴³ National Artificial Intelligence Strategy 2.0 to Uplift Singapore’s Social and Economic Potential, 2023, <<https://www.smartnation.gov.sg/media-hub/press-releases/04122023/>> [15.04.2024].

⁴⁴ National Strategy for Artificial Intelligence of Korea, <<https://www.msit.go.kr/bbs/view.do?sCode=eng&nttSeqNo=9&bbsSeqNo=46&mId=10&mPid=9>> [15.04.2024].

⁴⁵ European Commission, National Strategies on Artificial Intelligence A European perspective in 2019, Country report Sweden, <<https://knowledge4policy.ec.europa.eu/sites/default/files/sweden-ai-strategy-report.pdf>> [15.04.2024].

არაბეთის გაერთიანებული საემიროების⁴⁶ მთავრობამ 2017 წლიდან დაიწყო ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიის შემუშავება და ახლო აღმოსავლეთში ამ მიმართულებით ლიდერი ქვეყანა გახდა⁴⁷. უფრო მეტიც, ის არის მსოფლიოში პირველი ქვეყანა, რომელმაც შექმნა ხელოვნური ინტელექტის სამინისტრო.⁴⁸ სტრატეგიის მთავარი მიზანია ხელოვნური ინტელექტის გამოყენება მთავრობის მუშაობის ეფექტიანობის გასაზრდელად.

არაბეთის გაერთიანებული საემიროები აყალიბებს მკაფიო ხედვას, თავისი ხელოვნური ინტელექტის სტრატეგიით 2031 წლისთვის გახდეს მსოფლიო ლიდერი ხელოვნური ინტელექტის სფეროში.

2018 წლის მაისში⁴⁹ დანიის, ესტონეთის, ფინეთის, ფარერის კუნძულების, ისლანდიის, ლატვიის, ლიეტუვის, ნორვეგიის, შვედეთისა და ალანდის კუნძულების ციფრულ განვითარებაზე პასუხისმგებელმა სამინისტროებმა გამოაქვეყნეს დეკლარაცია ხელოვნური ინტელექტის შესახებ სკანდინავიურ/ბალტიის რეგიონებში. ქვეყნები შეთანხმდნენ თანამშრომლობაზე, რათა „განავითარონ და ხელი შეუწყონ ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებას ადამიანებისთვის“. მათ აღნიშნეს, რომ ისინი ითანამშრომლებენ შემდეგი მიზნებისთვის: 1. უნარების განვითარების შესაძლებლობების გაუმჯობესებაზე, 2. მონაცემებზე წვდომის გაზრდაზე, 3. ეთიკური და გამჭვირვალე სახელმძღვანელოების, სტანდარტების, პრინციპებისა და ღირებულებების შემუშავებაზე, 4. სტანდარტების შემუშავებაზე აპარატურისა და პროგრამული უზრუნველყოფისთვის, რაც შესაძლებელს გახდის კონფიდენციალობას, უსაფრთხოებასა და ნდობას, 5. იმის უზრუნველყოფა, რომ ხელოვნური ინტელექტი მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს ერთიანი ციფრული ბაზრის შესახებ ევროპულ დისკუსიებში, 6. თავიდან აიცილებს არასაჭირო რეგულაციებს და 7. გამოიყენებს სკანდინავიურ/ბალტიკური რეგიონის მინისტრთა საბჭოს სკანდინავიურ პოლიტიკას თანამშრომლობის გასაადვილებლად.

რაც შეეხება საქართველოს, აღსანიშნავია, რომ 2024 წლიდან საქართველოს ხელი მოწერილი აქვს ევროპის საბჭოს ჩარჩო კონვენციისთვის. როგორც პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყანა, ის ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია მაღალტექნოლოგიური მიმართულებით, რის გამოც ხელოვნური ინტელექტის პროგრამების შექმნა და განვითარება გარკვეულ გამოწვევებთან არის დაკავშირებული. 2024 წელს საქართველოს იუსტიციის მინისტრის

⁴⁶ UAE National Strategy for Artificial Intelligence 2031, <<https://ai.gov.ae/wp-content/uploads/2021/07/UAE-National-Strategy-for-Artificial-Intelligence-2031.pdf>> [15.04.2024].

⁴⁷ UAE Strategy for Artificial Intelligence, <<https://u.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/strategies-plans-and-visions/government-services-and-digital-transformation/uae-strategy-for-artificial-intelligence>> [15.04.2024].

⁴⁸ არაბეთის გაერთიანებული საემიროების ხელოვნური ინტელექტის სამინისტრო, <<https://ai.gov.ae/>> [15.04.2024].

⁴⁹ Nordic Co-operation, AI in the Nordic-Baltic region, <<https://www.norden.org/en/declaration/ai-nordic-baltic-region>> [17.04.2024].

განცხადებით⁵⁰, ტექნოლოგიურმა პროგრესმა წარმოქმნა იმგვარი სამართლებრივი რეგულაციების შემოღების საჭიროება, რომლებიც, ერთი მხრივ, ხელს შეუწყობს ინოვაციების განვითარებას, მეორე მხრივ კი, დაიცავს ადამიანის უფლებებს. შესაბამისად, იუსტიციის სამინისტროში ჩამოყალიბდება უწყებათაშორისი სამუშაო ჯგუფი, რომელიც იმუშავებს ევროკავშირის სამართალთან თავსებად ხელოვნური ინტელექტის სამართლებრივ რეგულირებაზე.

ამჟამად საქართველოში არ არსებობს სპეციალური საკანონმდებლო აქტი, რომელიც პირდაპირ არეგულირებს ხელოვნური ინტელექტის სამართლებრივ სტატუსს, ზღვარს ან ეთიკურ სტანდარტებს. მიუხედავად იმისა, რომ ტექნოლოგიის გამოყენება რეგულირდება ზოგადი ნორმებით (მაგალითად, კონსტიტუციით გარანტირებული პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი და სხვა დარგობრივი აქტები), არ არსებობს სპეციალური დებულებები, რომლებიც განსაზღვრავენ:

- ალგორითმული გამჭვირვალობის კრიტერიუმებს;
- გადაწყვეტილების ავტომატურობის ხარისხის სამართლებრივ შეფასებას;
- ხელოვნური ინტელექტის ეთიკურ ჩარჩოს საჯარო ან კერძო სექტორში.

„პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი პირდაპირ ხელოვნური ინტელექტის მომწესრიგებელ დებულებას არ ითვალისწინებს, თუმცა გარკვეული ნორმები შეეხება ავტომატიზებული მონაცემთა დამუშავების საკითხებს, რაც შეიძლება AI-ს გამოყენებასაც მოიცავდეს. კანონით დაშვებულია ავტომატიზებული გადაწყვეტილებების მიღება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ უზრუნველყოფილია მონაცემთა სიზუსტე, ინფორმირებულობა, უსაფრთხოება და სუბიექტის უფლებები. მიუხედავად ამისა, კანონი არ ითვალისწინებს AI-ს სპეციფიკურ რისკებს და რეგულირების თანამედროვე მოთხოვნებს, ამიტომ საჭიროა დამატებითი საკანონმდებლო ჩარჩოს შემუშავება.

აღსანიშნავია, რომ 2025 წელს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა „საქართველოს ციფრული მმართველობის 2025-2030 წლების სტრატეგია“, რომლითაც პრევენციულად შემუშავდა ხელოვნური ინტელექტის რეგულირების ეთიკური და სამართლებრივი ჩარჩო.⁵¹

ზემოთ აღნიშნული ქვეყნები არ ასახავს სრულ სურათს, რადგან არსებობენ სხვა ქვეყნები, რომლებიც ცდილობენ, მოაწესრიგონ ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებული საკითხები. მაგალითად, პოლიტიკის დოკუმენტები აღნიშნულ თემაზე აქვთ შემდეგ ქვეყნებს: არგენტინა, ჩილე,

⁵⁰ განცხადება ხელმისაწვდომია <https://justice.gov.ge/?m=articles&id=OrginiwJBU>

⁵¹ საქართველოს მთავრობის 2025 წლის 3 აპრილის N100 დადგენილება „საქართველოს ციფრული მმართველობის 2025 – 2030 წლების სტრატეგიისა“ და „საქართველოს ციფრული მმართველობის 2025 – 2030 წლების სტრატეგიის 2025-2026 წლების სამოქმედო გეგმის“ დამტკიცების შესახებ.

კოლუმბია და ისრაელი. სამოქმედო გეგმის სახით მიღებული აქვთ შემდეგ ქვეყნებს: ავსტრალია, ბანგლადეში, ეგვიპტე, ინდონეზია, მავრიკი, პერუ და საუდის არაბეთი. რაც შეეხება ტაივანს, მთავრობა აქტიურად მუშაობს ხელოვნური ინტელექტის მარეგულირებელი საკანონმდებლო აქტის, კანონის მიღებაზე, შემუშავებული არის კანონის პროექტი, თუმცა ჯერ-ჯერობით დამტკიცების მოლოდინშია.

4. საკანონმდებლო დონეზე ხელოვნური ინტელექტისა და პერსონალური მონაცემების ურთიერთმიმართების საკითხი

ხელოვნური ინტელექტი უკვე დიდი ხანია, აღარ წარმოადგენს მომავლის ტექნოლოგიას. მრავალი მიმართულებით იგი უკვე აწმყოს პროდუქტია, რომელიც ცხოვრების გამარტივებასთან ერთად მრავალი გამოწვევის წინაშე აყენებს როგორც მწარმოებლებს, ისე მომხმარებლებს. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევა უკავშირდება ზღვარს, რომელიც ხელოვნური ინტელექტის სიკეთეებსა და პერსონალურ მონაცემებს შორის გადის. პირად მონაცემებთან დაკავშირებული გამოწვევა ხელოვნური ინტელექტის არეალის გაფართოებასთან ერთად იზრდება. ამის ყველაზე კარგი მაგალითი სოციალური ქსელებია, რომლებიც წლიდან წლამდე მდიდრდება ავტომატიზებული, ჭკვიანი ალგორითმებით. ჯამურად, ეს ყველაფერი ხელოვნურ ინტელექტზე დაფუძნებულ სისტემებს აძლევს შესაძლებლობას, რომ მოახდინოს ჩვენი ონლაინ აქტივობების კონტროლი, რაც პირდაპირი მნიშვნელობით არის ჩვენს პირად ცხოვრებაში ჩარევა.⁵²

ხელოვნური ინტელექტის მიერ მონაცემთა დამუშავების პროცესში ხშირად ირღვევა მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაციის (“GDPR”) ძირითადი პრინციპები, როგორებიცაა: ანგარიშვალდებულება, გამჭვირვალობა, კანონიერების საფუძველი და მინიმისაცია. AI სისტემები ხშირად აგროვებენ მონაცემებს იმგვარად, რომ არ არის მკაფიოდ განსაზღვრული, რა მიზნებისთვის მოხდება მათი გამოყენება, რაც ეწინააღმდეგება მიზანმიმართულობის პრინციპს. გარდა ამისა, მონაცემთა დამუშავება ხშირად ხდება სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე, ინახება გაურკვეველი დროით და შესაძლოა გამოყენებულ იქნას წინასწარ შეუთანხმებელი მიზნებისთვის, რაც არღვევს მონაცემთა რაოდენობრივ შეზღუდვასთან დაკავშირებულ (მინიმისაციის) მოთხოვნებს. ტექნოლოგიის სირთულისა და სწრაფი განვითარებიდან გამომდინარე, რთულია ეფექტიანი

⁵² ევროპის საბჭო, 108-ე კონვენციის საკონსულტაციო კომიტეტი, სახელმძღვანელო პრინციპები „დიდი მონაცემების“ სამყაროში პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ, 2.

კონტროლისა და აუდიტის უზრუნველყოფა, რაც დამატებით გამოწვევას წარმოადგენს მონაცემთა დაცვის თვალსაზრისით.⁵³

ხელოვნური ინტელექტს აქვს უნარი, ამოიცნოს ადამიანის თვალისთვის უხილავი ნიშნები, ისწავლოს და გააკეთოს პროგნოზები ინდივიდებისა და ჯგუფების შესახებ. ამ თვალსაზრისით, AI-ს შეუძლია შექმნას ინფორმაცია, რომელიც რთულია შესაგროვებლად ან უკვე აღარ არსებობს. ეს ნიშნავს, რომ შეგროვებული და გამოყენებული ინფორმაცია შეიძლება გამოიყენებოდეს იმაზე მეტ ხანსა და ფართო მიზნით, რაც თავდაპირველად შეგნებულად გამქდავდა. ხელოვნური ინტელექტის გაზრდილი შესაძლებლობები, სავარაუდოდ, შექმნის ისეთ გარემოს, რომელშიც ინდივიდის მიერ გენერირებული ან მასთან დაკავშირებული ინფორმაციით იქნება იდენტიფიცირებადი.⁵⁴

ხელოვნური ინტელექტის მეშვეობით ყველა კატეგორიის პერსონალური მონაცემი შეიძლება გამოყენებულ იქნას ადამიანის ქცევის გასაანალიზებლად, პროგნოზირებისთვის და ზემოქმედებისთვის, ხელოვნურ ინტელექტს აქვს შესაძლებლობა, რომელიც ამ მონაცემებს და მათი დამუშავების შედეგებს ძვირფას პროდუქტად გარდაქმნის. კერძოდ, ხელოვნური ინტელექტი იძლევა გადაწყვეტილების ავტომატიზებული მიღების შესაძლებლობას იმ დომეინებშიც კი, რომლებიც საჭიროებენ კომპლექსურ არჩევანს, მრავალ ფაქტორზე და არაგანსაზღვრულ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით. ხშირ შემთხვევაში ავტომატური პროგნოზები და გადაწყვეტილებები არა მხოლოდ უფრო ხელმისაწვდომია, არამედ უფრო ზუსტი და მიუკერძოებელი, ვიდრე ადამიანური, რადგან AI სისტემებს შეუძლიათ აირიღონ ადამიანის ფსიქოლოგიის ტიპური შეცდომა და შეიძლება დაექვემდებაროს მკაცრ კონტროლს. თუმცა ალგორითმული გადაწყვეტილებები ასევე შეიძლება იყოს მცდარი ან დისკრიმინაციული.⁵⁵ აღსანიშნავია „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომლის მიხედვითაც მონაცემთა სუბიექტს უფლება აქვს, არ დაექვემდებაროს მხოლოდ ავტომატიზებულად, მათ შორის პროფაილინგის საფუძველზე, მიღებულ გადაწყვეტილებას, რომელიც მისთვის წარმოშობს სამართლებრივ ან სხვა სახის არსებითი მნიშვნელობის მქონე შედეგს,⁵⁶ როგორც უკვე აღინიშნა, ავტომატიზებულ საშუალებებში შესაძლებელია ვიგულისხმოთ ხელოვნური ინტელექტიც.

გამომდინარე იქიდან, რომ ხელოვნური ინტელექტის მარეგულირებელი სპეციალური საკანონმდებლო აქტები ჯერჯერობით არ არსებობს,

⁵³ Chalubinska-Jentiewicz K., Nowikowska M., Artificial Intelligence v. Personal Data, Polish Political Science Yearbook, vol 5., Poland 2022, 188-189.

⁵⁴ OVIC, Artificial Intelligence and Privacy – Issues and Challenges, <<https://ovic.vic.gov.au/privacy/resources-for-organisations/artificial-intelligence-and-privacy-issues-and-challenges/>> [05.05.2024].

⁵⁵ European Parliament, The impact of the General Data Protection Regulation (GDPR) on artificial intelligence, 2020, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641530/EPRS_STU\(2020\)641530_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641530/EPRS_STU(2020)641530_EN.pdf)> [05.05.2024].

⁵⁶ საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ მუხლი 19.

საკანონმდებლო დონეზე მკაფიოდ არ არის განსაზღვრული ხელოვნური ინტელექტისა და პერსონალური მონაცემების ურთიერთმიმართების საკითხი. თუმცა შესაძლებელია მიჩნეულ იქნას, რომ თითქმის ყველა ქვეყნის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მარეგულირებელი აქტები შეიცავს დებულებას, რომ მონაცემთა დამუშავება ხორციელდება როგორც ავტომატური, ისე არაავტომატური საშუალებით, რაშიც ფართო გაგებით შეგვიძლია ვიგულისმოდ ხელოვნური ინტელექტიც.

საერთაშორისო დონეზე ძირითადი მარეგულირებელი აქტი, რომელიც ადგენს ხელოვნური ინტელექტისა და პერსონალური მონაცემების დაცულობის ვალდებულებასა და სტანდარტს საკანონმდებლო დონეზე, არის ევროპარლამენტის მიერ ახლად მიღებული აქტი ხელოვნური ინტელექტის შესახებ. კერძოდ, აღნიშნული აქტის მე-7 და მე-8 მუხლები ეხება კონკრეტულად პერსონალური მონაცემებისა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და პატივისცემის უფლებას.⁵⁷ გასათვალისწინებელია, რომ ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული ჩარჩო კონვენცია სამართლებრივად სავალდებულო (“first-ever legally binding international treaty”) საერთაშორისო აქტია, რომელიც ამ სფეროს არეგულირებს და რელევანტურია საქართველოსთვისაც.

ხელოვნური აქტის 28-ე მუხლის თანახმად, რომ, ხელოვნური ინტელექტის მიერ ჯანდაცვის სფეროში საქმიანობის განხორციელების დროს, დაცული უნდა იყოს ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტიით დაცული უფლებები, მათ შორის პირის პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემისა და პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება. ხელოვნური ინტელექტის სისტემები, რომლებიც გამოიყენება მიგრაციაში, თავშესაფარსა და საზღვრის კონტროლის მენეჯმენტში, გავლენას ახდენს ადამიანებზე, რომლებიც ხშირად არიან განსაკუთრებით დაუცველ მდგომარეობაში და დამოკიდებულნი არიან კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების ქმედებების შედეგზე. ამრიგად, ამ კონტექსტში გამოყენებული ხელოვნური ინტელექტის სისტემების სიზუსტე, არადისკრიმინაციული ბუნება და გამჭვირვალობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დაზარალებული პირების ფუნდამენტური უფლებების პატივისცემის უზრუნველსაყოფად.⁵⁸

პერუს აღმასრულებელმა ხელისუფლებამ გამოაქვეყნა კანონი, რომელიც ხელს უწყობს ხელოვნური ინტელექტის (AI) გამოყენებას ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარებისთვის, რაც მას, კანონმდებლობის თვალსაზრისით, ერთ-ერთ წამყვან ქვეყნად აქცევს ლათინურ ამერიკაში ამ ტექნოლოგიის სასარგებლოდ. პერუს ხელოვნური ინტელექტის კანონპროექტი დეტალურად აღწერს რისკზე დაფუძნებულ მიდგომას ხელოვნური ინტელექტის რეგულირებისადმი, ევროკავშირის AI აქტის მსგავსი, პოტენციური რისკების იმავე კატეგორიზაციისა და AI სისტემების გადაფარვის

⁵⁷ ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის აქტი (EU AI Act), პარაგრაფი 2.

⁵⁸ იქვე, პარაგრაფი 39.

აკრძალვების ჩათვლით.⁵⁹ პერუს კანონმდებლობაში პირდაპირ ვხვდებით ჩანაწერს მონაცემთა დაცვასა და კონფიდენციალობასთან დაკავშირებით, კერძოდ, კანონის ერთ-ერთი პრინციპი არის „ხელოვნური ინტელექტის კონფიდენციალობა“, რაც გულისხმობს შემდეგს, რომ ხელოვნური ინტელექტი არ უნდა არღვევდეს ადამიანების კონფიდენციალობას.⁶⁰ კონფიდენციალურობის უფლება უფრო ფართო ცნებაა და გულისხმობს პირის პირადი ცხოვრების, კომუნიკაციისა და სივრცის დაცვას გარე ჩარევისგან, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლება კი ამ უფლების ნაწილია და ფოკუსირებულია მხოლოდ იმაზე, რომ პირადი მონაცემები შეგროვდეს, დამუშავდეს და შენახულ იქნას კანონიერად, სამართლიანად და გამჭვირვალედ.

საინტერესო ჩანაწერი გვხვდება საუდის არაბეთის სტრატეგიაში, კერძოდ, ინაუგურაციის დღიდან საუდის არაბეთის მონაცემთა და ხელოვნური ინტელექტის ორგანომ (“SDAIA”) ეროვნული მონაცემები და ხელოვნური ინტელექტის დღის წესრიგი სამეფოს ხელის 2030-ის მიზნების წინსვლის მიზნით წარმართა. სულ ახლახან “SDAIA”, ტელეკომუნიკაციებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების სამინისტროსთან (“MCIT”) პარტნიორობით, ხელმძღვანელობდა “G20”-ის ციფრულ ეკონომიკას. სამუშაო ჯგუფი ხელმძღვანელობდა სამეფოს პასუხს Covid-19-ზე ისეთი აპლიკაციების გაშვებით, როგორიცაა “Tawaklna” და “Tabaud”. გარდა ამისა, ხელისუფლებამ გამოაქვეყნა პოლიტიკის ნაკრები. მათ შორისაა: სამეფოს მონაცემთა კლასიფიკაციის პოლიტიკა, პერსონალური მონაცემთა დაცვის პოლიტიკა, მონაცემთა გაზიარების პოლიტიკა, ინფორმაციის თავისუფლების პოლიტიკა და ღია მონაცემთა პოლიტიკა — გზა გაეხსნა ძლიერი, ბიზნესისთვის მეგობრული მარეგულირებელი გარემო.

ქვემოთ განხილულია რამდენიმე სასამართლო გადაწყვეტილება ხელოვნური ინტელექტისა და პერსონალური მონაცემების ურთიერთმიმართებასთან დაკავშირებით.

2023 წლის 28 ივნისს აშშ ფედერალურმა სასამართლომ განიხილა საქმე “P.M. v. OpenAI LP”, მოსარჩელეთა ანონიმურმა ჯგუფმა შეიტანა სარჩელი “OpenAI LP-ის (OpenAI)” და “Microsoft, Inc.”-ის (“Microsoft”) წინააღმდეგ, რომლის თანახმად, “OpenAI”-მ მიითვისა მილიონობით ადამიანის კუთვნილი პირადი და პერსონალური ინფორმაცია ინტერნეტიდან და სოციალური მედიის პლატფორმებიდან საჯაროდ ხელმისაწვდომი მონაცემების შეგროვებით, მომხმარებლებისგან მათი ინფორმირებულობის ან თანხმობის გარეშე. მოსარჩელები ამტკიცებდნენ, რომ “OpenAI”-ის პრაქტიკა გამოიყენოს ინტერნეტიდან შეგროვებული ინფორმაციის მონაცემთა ნაკრები მისი

⁵⁹ Access Alert: Peru’s congress introduces bill to regulate AI, 2024, <<https://accesspartnership.com/access-alert-perus-congress-introduces-bill-to-regulate-ai/>> [05.05.2024].

⁶⁰ Peru Law - LAW THAT PROMOTES THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FAVOR OF THE ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF THE COUNTRY, Unique item, f, <<https://busquedas.elperuano.pe/dispositivo/NL/2192926-1>> [05.05.2024].

გენერაციული AI ინსტრუმენტების მოსამზადებლად წარმოადგენს ქურდობას, მითვისებას და მათი კონფიდენციალობისა და საკუთრების უფლებების დარღვევას. ინფორმაცია მოიცავდა სახელებს, მისამართებს, ტელეფონის ნომრებს, ელექტრონული ფოსტის მისამართებს და ფინანსურ მონაცემებს. “OpenAI”-მ და “Microsoft”-მა გამოიყენეს აღნიშნული პერსონალური ინფორმაცია “ChatGPT”-ის განსავითარებლად, რაც არღვევდა აშშ-ის ელექტრონული კონფიდენციალობის კომუნიკაციების აქტს, რომელიც სასამართლოს წინასწარი თანხმობის გარეშე კრძალავს ელექტრონული კომუნიკაციების ჩარევას.

განხილული საქმე მეტად აქტუალურია, რადგან აუცილებელია, რომ ხელოვნური ინტელექტის კომპანიებმა გამჭვირვალედ იმოქმედონ მონაცემთა შეგროვების პროცესში და დაეყრდნონ შესაბამის სამართლებრივ საფუძველს, როგორცაა თანხმობა პერსონალური მონაცემების შეგროვებამდე. ეს ასევე ერთგვარი შეხსენებაა, რომ მომხმარებლებმა უნდა იცოდნენ ხელოვნური ინტელექტის მექანიზმების პროდუქტებისა და სერვისების გამოყენების კონფიდენციალობის შესახებ საავტორო უფლებების დარღვევის თაობაზე მათი პრეტენზიების მიმართ, ისევე, როგორც მის თეორიებთან დაკავშირებული ზიანის მიყენების სხვადასხვა ფორმა.⁶¹

2023 წლის 11 ივლისს საქმეში “J.L. v. Alphabet Inc.”, ამერიკის ფედერალურ სასამართლოში Google-ის წინააღმდეგ წარდგენილ იქნა ჯგუფური სარჩელი. მოსარჩელები ამტკიცებდნენ, რომ კომპანიამ დაარღვია კონფიდენციალობისა და საავტორო უფლებების კანონები. ასევე ამტკიცებდნენ იმას, რომ Google-ის გენერაციული AI პროდუქტები, მათ შორის, “Bard” (ტექსტის გენერატორი), “Imagen” და “Gemini” (ტექსტი-სურათის დიფუზიის ორი მოდელი), “MusicLM” (ტექსტი-მუსიკის ხელსაწყო) და “Duet AI” (მონაცემთა ვიზუალიზაციის ხელსაწყო), ეყრდნობოდა მონაცემებს, რომლებიც “Google”-მა შეაგროვა ინტერნეტიდან.⁶²

სარჩელში აღნიშნულია, რომ Google ონლაინ ტრენინგებისთვის იყენებდა ინფორმაციას, რომელიც ინტერნეტში იყო განთავსებული და აღნიშნულისთვის არ ითხოვდა თავად ინფორმაციის მესაკუთრის თანხმობას, კერძოდ, Google-ის ხელოვნური ინტელექტის პროდუქტებში, სავარაუდოდ, გამოიყენებოდა საავტორო უფლებებით დაცული ტექსტი, მუსიკა, სურათები და მონაცემები სასწავლო მიზნებისთვის.⁶³

ინტერნეტში საჯაროდ განთავსებული ინფორმაციის ხელოვნური ინტელექტის მიერ გამოყენებას ეხება ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლო საქმე: “HiQ Labs, Inc. v. LinkedIn Corp.”, კერძოდ, მოცემულ საქმეში

⁶¹ Conexus law, OpenAI, and Microsoft sued in the US for \$3 billion over alleged ChatGPT privacy violations, <<https://www.conexuslaw.com/insight/openai-and-microsoft-sued-in-us-for-3-billion-over-alleged-chatgpt-privacy-violations/>> [25.04.2024].

⁶² J.L. et al. v. Alphabet Inc. et al. - 3:23-cv-03440

⁶³ Christopher J. Valente, Stortz M.J., Wong A., Soskin P.E., Meredith M.W., US Litigation and Dispute Resolution Alert, 2023, <<https://www.klgates.com/Recent-Trends-in-Generative-Artificial-Intelligence-Litigation-in-the-United-States-9-5-2023>> [25.04.2024].

hiQ Labs, Inc.-მა, ინფორმაციამ „ამოილო“ ინფორმაცია ბიზნეს-ქსელების საიტის LinkedIn-ის ონლაინ მომხმარებელთა საჯაროდ ხელმისაწვდომი პროფილებიდან, რათა დამსაქმებლებისთვის მიეწოდებინა მონაცემები და ანალიზი სამუშაოს მაძიებლებისა და ხშირად მოძებნადი სამუშაოს ტიპის შესახებ. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საჯაროდ ხელმისაწვდომი მონაცემების გამოყენება არ გულისხმობს კონფიდენციალობის უფლების ხელყოფას. აღნიშნული უფლება დაირღვევა იმ შემთხვევაში, თუ ხელოვნური ინტელექტის სისტემა გამოიყენებს იმ მონაცემს, რომელიც არ არის საჯაროდ განთავსებული და მინიჭებული აქვს სტატუსი „პირადი“.⁶⁴

იტალია პირველი დასავლური ქვეყანაა, რომელმაც ჩატბოტი “ChatGPT” დაბლოკა. იტალიის მონაცემთა დაცვის ორგანომ “Microsoft”-ის მიერ მხარდაჭერილი, ამერიკული “OpenAI”-ს მიერ შექმნილი ჩატბოტის დაბლოკვის და გამოძიების დაწყების გადაწყვეტილება კონფიდენციალობასთან დაკავშირებული პრობლემებიდან გამომდინარე მიიღო. იტალიაში “ChatGPT”-ს აკრძალა ფუნქციონირება მას შემდეგ, რაც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხებლო ორგანომ განაცხადა, რომ არ არსებობს სამართლებრივი საფუძველი პერსონალური მონაცემების შეგროვებისა და „მასიური შენახვის“ გასამართლებლად “GPT AI”-ის მომზადების მიზნით.⁶⁵ პროგრამული უზრუნველყოფის აკრძალვის გადაწყვეტილება მას შემდეგ მიიღეს, რაც “Garante”-მ (იტალიის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ზედამხებელი), მონაცემთა დაცვის იტალიურმა ორგანიზაციამ, “OpenAI” დაადანაშაულა იტალიელ მონაცემთა სუბიექტების მონაცემების არასწორად შეგროვებასა და შენახვაში და შესაბამისად, “GDPR”-ის დარღვევაში. შეშფოთების მიზეზი ისიც ხდება, რომ პროგრამულ უზრუნველყოფას შეუძლია არასრულწლოვანთათვის საზიანო შინაარსის მასალის მიწოდება ასაკის გადამოწმების პროცედურის არარსებობის გამო. ამასთან, გამოძიების ეტაპზე დადგინდა, რომ ხელოვნური ინტელექტი ამუშავებდა პირების საუბარს, ელ. ფოსტის მისამართებს და, მათ შორის, საბანკო ბარათის ბოლო ოთხ ციფრს. “BBC”-ის ცნობით, იტალიის ხელისუფლებამ “OpenAI”-ს 20 დღე მისცა პრობლემების გადასაჭრელად, ვითარების გამოუსწორებლობის შემთხვევაში კი ის დაჯარიმდება წლიური შემოსავლის 4%-ამდე. OpenAI-მ ბრალდებები უარყო.⁶⁶ თუმცა, საბოლოოდ, “ChatGPT”-ის დროებითი დაბლოკვა იტალიაში მოხდა 2023 წლის 31 მარტს და დასრულდა 2023 წლის 28 აპრილს, ანუ დაბლოკვა დაახლოებით 4 კვირა, 28 დღე, გაგრძელდა.

“ChatGPT” იტალიის გარდა ჩინეთი ქვეყნის უმსხვილეს ტექნოლოგიურ კომპანიებს მომხმარებლებისთვის “ChatGPT”-ის სერვისის შეთავაზებას

⁶⁴ იქვე.

⁶⁵ Dan Milmo and agencies, Italy’s privacy watchdog bans ChatGPT over data breach concerns, <<https://www.theguardian.com/technology/2023/mar/31/italy-privacy-watchdog-bans-chatgpt-over-data-breach-concerns>> [30.04.2024].

⁶⁶ იტალიაში ChatGPT დაიბლოკა, ბიზნეს ფორმულა, <<https://businessformula.ge/News/13437>> [30.04.2024].

უკრძალავს. “Nikkei Asia”-ს თანახმად, სხვა შემთხვევაში პასუხებს, რომელთაც Microsoft-ის მხარდაჭერით “OpenAI”-ის მიერ შექმნილი ხელოვნური ინტელექტის ჩატბოტი იძლევა, ჩინეთის კომუნისტური პარტიის (“CCP”) ცენზურა შეეხებოდა. “ChatGPT”-ის სერვისი ოფიციალურად ჩინეთში ხელმისაწვდომი არაა. თუმცა ინტერნეტში მომხმარებელთა ნაწილმა ვირტუალური კერძო ქსელის (“VPN”) გამოყენებით “AI chatbot”-ზე წვდომის დამყარება მაინც მოახერხა.⁶⁷

საბერძნეთის მონაცემთა დაცვის საზედამხებელო ორგანომ (“Hellenic DPA”) დააკისრა ჯარიმა ოცი მილიონი ევროს ოდენობით “Clearview AI Inc”-ს კანონიერებისა და გამჭვირვალობის პრინციპების დარღვევისთვის. გარდა აღნიშნულისა, ხელისუფლებამ კომპანიას აუკრძალა საბერძნეთის ტერიტორიაზე პერსონალური მონაცემების შეგროვება და შენახვა შესაბამისი საფუძვლის არსებობის გარეშე. “Clearview AI Inc” ფლობს სახის ამომცნობ ბაზას, რომელშიც პერსონალური მონაცემები, ამ შემთხვევაში ფოტოები, მოპოვებულია მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე.⁶⁸

საბერძნეთის შემდეგ ავსტრიის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საზედამხებელო ორგანომ მიიღო გადაწყვეტილება სახის ამომცნობი კომპანიის “Clearview AI”-ის წინააღმდეგ. გავრცელებული ინფორმაციით, კომპანია ფლობს მონაცემთა ბაზას, რომელიც მოიცავს 30 მილიარდზე მეტ სახის სურათს მთელი მსოფლიოდან. ისინი ამოღებულია საჯარო წყაროებიდან (მედია საშუალებები, სოციალური მედია, ონლაინ ვიდეოები). მომხმარებელს შესთავაზა დახვეწილი საძიებო სერვისი, რომელიც საშუალებას აძლევს ხელოვნური ინტელექტის სისტემების მეშვეობით შექმნას პროფილები სურათებიდან ამოღებული ბიომეტრიული მონაცემების საფუძველზე. პროფილები შეიძლება გამდიდრდეს იმ სურათებთან დაკავშირებული ინფორმაციებით, როგორებიცაა გამოსახულების ტეგები და გეოლოკაცია ან წყაროს ვებ გვერდები.⁶⁹

⁶⁷ ჰაჰალაშვილი ს., Nikkei Asia: ჩინეთი კომპანიებს ChatGPT-ის სერვისის გამოყენებას უკრძალავს, <<https://forbes.ge/nikkei-asia-chinethi-kompaniebs-chatgpt-is-servis-gamoqhenebas-ukrdzalavs/>> [25.04.2024].

⁶⁸ Hellenic DPA fines Clearview AI 20 million euros, <https://www.edpb.europa.eu/news/national-news/2022/hellenic-dpa-fines-clearview-ai-20-million-euros_en> [25.04.2024].

⁶⁹ Decision by the Austrian SA against Clearview AI Infringements of Article 5,6,9,27 GDPR, <https://www.edpb.europa.eu/news/national-news/2023/decision-austrian-sa-against-clearview-ai-infringements-articles-5-6-9-27_en> [25.04.2024].

5. დასკვნა

მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოსთვის ჯერ კიდევ ახალ რეალობას წარმოადგენს ხელოვნური ინტელექტი და მისი რეგულირება, რთულია რაიმე გადაწყვეტილების მიღება ისეთ სისტემის მიმართ, რომელიც ყოველდღიურად იცვლება და ვითარდება.

ხელოვნური ინტელექტის მიერ მონაცემების დამუშავების პროცესში შესაძლოა დაირღვეს მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაციის აუცილებელი მოთხოვნები, კერძოდ, ისინი, რომლებიც ეწინააღმდეგება ანგარიშვალდებულების, გამჭვირვალობის, მონაცემთა დამუშავების კანონიერი საფუძვლის არსებობისა და მინიმუმზაციის პრინციპს. ბევრი AI აპლიკაცია ამუშავებს პერსონალურ მონაცემებს. ერთი მხრივ, პერსონალურმა მონაცემებმა შეიძლება ხელი შეუწყოს მონაცემთა ნაკრებებს, რომლებიც გამოიყენება მანქანური სწავლების სისტემების მოსამზადებლად, კერძოდ, მათი ალგორითმული მოდელების შესაქმნელად. მეორე მხრივ, ასეთი მოდელები შეიძლება გამოიყენებულ იქნას პერსონალურ მონაცემებზე კონკრეტული პირების შესახებ დასკვნების გასაკეთებლად.

როგორც წინამდებარე ნაშრომში გამოჩნდა, პერსონალური მონაცემების დაცვის მარეგულირებელი აქტები გვხვდება როგორც საერთაშორისო, ისე ადგილობრივ დონეზე, თუმცა მონაცემთა დაცვისა და დამუშავების ძირითად სტანდარტებსა და პრინციპებს ადგენს ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია. რაც იმას ნიშნავს, რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკმაოდ მაღალი სტანდარტი არის დადგენილი. რაც შეეხება ხელოვნური ინტელექტის მარეგულირებელ საერთაშორისო აქტს, ეს უკანასკნელი ჯერ კიდევ ახალი და პრაქტიკაში „გამოუცდელია“. მოძიებული და დამუშავებული მასალიდან გამოჩნდა, რომ სხვადასხვა ქვეყანას ეროვნულ დონეზე მიღებული აქვს ხელოვნურ ინტელექტთან დაკავშირებული რეკომენდაციები, სტრატეგიები, სამოქმედო გეგმები თუ პოლიტიკის დოკუმენტები. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ისინი მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათისაა და არ აქვთ მბოჭავი ეფექტი.

ბიბლიოგრაფია:

1. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 1950, მუხლი 8, 12.
2. ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის აქტი (EU AI Act), პარაგრაფი 2.
3. ევროკავშირის ხელოვნური ინტელექტის აქტი (EU AI Act), პარაგრაფი 2.
4. ევროპის საბჭო, კონვენცია პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ CETS No. 108, 1981.
5. ევროპული პარლამენტისა და საბჭოს 1995 წლის 24 ოქტომბრის დირექტივა 95/46/EC პერსონალური მონაცემთა დამუშავებისას ფიზიკურ პირთა დაცვისა და ამგვარი მონაცემების თავისუფალი მიმოცვლის შესახებ, OJ 1995 L 281.
6. მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია, მუხლი 4 (1);
7. მონაცემთა დაცვის ძირითადი რეგულაცია, პრეამბულა, პუნქტი 26.
8. „პერსონალური მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, 14/06/2023
9. საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (ICCPR) 1976, მუხლი 17.
10. ყველა მიგრანტი მუშაკისა და მათი ოჯახის წევრების დაცვის შესახებ კონვენცია, მუხლი 14.
11. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების კონვენცია, მუხლი 22.
12. გაბისონია ზ., ინტერნეტ სამართალი და ხელოვნური ინტელექტი, „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2022, 513, 526.
13. ევროპის საბჭო, 108-ე კონვენციის საკონსულტაციო კომიტეტი, სახელმძღვანელო პრინციპები „დიდი მონაცემების“ სამყაროში პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ, 2.
14. ჰაპალაშვილი ს., Nikkei Asia: ჩინეთი კომპანიებს ChatGPT-ის სერვისის გამოყენებას უკრძალავს, <<https://forbes.ge/nikkei-asia-chinethi-kompaniebs-chatgpt-is-servis-is-gamoqhenebas-ukrdzalavs/>> [25.04.2024].
15. სამეცნიერო ჟურნალი „ახალგაზრდა ადვოკატები“ N5, „ახალგაზრდა ადვოკატებისა“ და „ადვოკატთა საგანმანათლებლო ცენტრის“ ერთობლივი გამოცემა, თბილისი 2016, 34.
16. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავეიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II-4.
17. Access Alert: Peru's congress introduces bill to regulate AI, 2024, <<https://accesspartnership.com/access-alert-perus-congress-introduces-bill-to-regulate-ai/>> [05.05.2024].
18. Agency for Digital Government, The Danish National Strategy for Artificial Intelligence, <<https://en.digst.dk/strategy/the-danish-national-strategy-for-artificial-intelligence/>> [10.04.2024].

19. European Commission, National strategies on Artificial Intelligence A European perspective in 2019, Country report – Italy, <<https://knowledge4policy.ec.europa.eu/sites/default/files/italy-ai-strategy-report.pdf>> [17.04.2024].
20. European Parliament, The impact of the General Data Protection Regulation (GDPR) on artificial intelligence, 2020, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641530/EPRS_STU\(2020\)641530_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/641530/EPRS_STU(2020)641530_EN.pdf)> [05.05.2024].
21. German Federal Government's AI Strategy, <<https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Technology/artificial-intelligence.html>> [12.04.2024].
22. Government of Canada, The Artificial Intelligence and Data Act (AIDA)- Companion document, <https://ised-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/en/artificial-intelligence-and-data-act-aida-companion-document?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block> [01.04.2024].
23. India's National Strategy for Artificial Intelligence, 2018, <<https://www.niti.gov.in/sites/default/files/2023-03/National-Strategy-for-Artificial-Intelligence.pdf>> [17.04.2024].
24. National Artificial Intelligence Strategy 2.0 to Uplift Singapore's Social and Economic Potential, 2023, <<https://www.smartnation.gov.sg/media-hub/press-releases/04122023/>> [15.04.2024].
25. National Strategy for Artificial Intelligence of Korea, <https://www.msit.go.kr/bbs/view.do?sCode=eng&nttSeqNo=9&bbsSeqNo=46&mld=10&mPid=9> [15.04.2024].
26. Navigating the Future Malaysia's Ethical AI Vision, <<https://thesun.my/business/navigating-the-future-malaysia-s-ethical-ai-vision-IP12485793>> [29.05.2024].
27. Poland AI Strategy Report, <https://ai-watch.ec.europa.eu/countries/poland/poland-ai-strategy-report_en> [18.04.2024].
28. UAE National Strategy for Artificial Intelligence 2031, <<https://ai.gov.ae/wp-content/uploads/2021/07/UAE-National-Strategy-for-Artificial-Intelligence-2031.pdf>> [15.04.2024].
29. Alfredsson G., Eide Asbjorn, The Universal Declaration of Human Rights A Common Standard of Achievement, Hague, Kluwer Law International, 1999, 257-258.
30. Chalubinska-Jentiewicz K., Nowikowska M., Artificial Intelligence v. Personal Data, Polish Political Science Yearbook, vol 5., Poland 2022, 188-189.
31. Christopher J. Valente, Stortz M.J., Wong A., Soskin P.E., Meredith M.W., US Litigation and Dispute Resolution Alert, 2023, <<https://www.klgates.com/Recent-Trends-in-Generative-Artificial-Intelligence-Litigation-in-the-United-States-9-5-2023>> [25.04.2024].

32. Decision by the Austrian SA against Clearview AI Infringements of Article 5,6,9,27 GDPR, <https://www.edpb.europa.eu/news/national-news/2023/decision-austrian-sa-against-clearview-ai-infringements-articles-5-6-9-27_en> [25.04.2024].
33. Dutton T., An Overview of National AI Strategies, Politics + AI 2018, <<https://medium.com/politics-ai/an-overview-of-national-ai-strategies-2a70ec6edfd>> [10.03.2024].
34. EDPS, The History of the General Data Protection Regulation, ხელმისაწვდომია: <https://edps.europa.eu/data-protection/data-protection/legislation/history-general-data-protection-regulation_en> [15.01.2024].
35. European Commission, What is personal data? <https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_en> [17.01.2024].
36. *Habuka Hiroki*, Japan's Approach to AI Regulation and Its Impact on the 2023 G7 Presidency, Report 2023, <https://www.csis.org/analysis/japans-approach-ai-regulation-and-its-impact-2023-g7-presidency#:~:text=As%20mentioned%20above%2C%20there%20are,occurs%20due%20to%20AI%20systems?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block> [30.03.2024].
37. *Klimentov M.*, From China to Brazil, here's how AI regulated around the world, September 2023, <https://www.washingtonpost.com/world/2023/09/03/ai-regulation-law-china-israel-eu/?trk=article-ssr-frontendpulse_little-text-block> [25.03.2024].
38. *Kohn B.*, *Pieper F.U.*, AI Regulation Around the World, 2023, <<https://www.taylorwessing.com/en/interface/2023/ai---are-we-getting-the-balance-between-regulation-and-innovation-right/ai-regulation-around-the-world>> [20.03.2024].
39. OECD Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, 2024.
40. OVIC, Artificial Intelligence and Privacy – Issues and Challenges, <<https://ovic.vic.gov.au/privacy/resources-for-organisations/artificial-intelligence-and-privacy-issues-and-challenges/>> [05.05.2024].
41. *Prinsley M.A.*, *Yaros O.*, *Randall R.*, *Hajda O.*, *Hepworth E.*, UK's Approach to Regulating the Use of Artificial Intelligence, <<https://www.mayerbrown.com/en/insights/publications/2023/07/uks-approach-to-regulating-the-use-of-artificial-intelligence>> [10.04.2024].
42. *Russel S.*, *Norvig P.*, Artificial Intelligence: A Modern Approach (2nd ed.), Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2003, 27, 32–58, 968–972.
43. *Stuart Russel* and *Peter Norvig*, Artificial Intelligence: A Modern Approach (3rd ed.), Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall, 2009, 2.